



Datum
2016-10-10

Diarie nr
5.0-1607-0463

Ert datum
2016-07-08

Er beteckning
M2016/1849/R

Vår referens
Helena Helgesson

Miljö- och energidepartementet

m.registrator@regeringskansliet.se
anna.berglund@regeringskansliet.se

Remissvar

Miljöbedömningar (Ds 2016:25)

Statens geotekniska institut (SGI) har uppmanats att lämna synpunkter på promemorian Miljöbedömningar (Ds 2016:25). I remissvaret lämnas synpunkter på de delar som rör SGI:s verksamhetsområden.

Sammanfattning

SGI anser att förslaget till 6 kap. 11 § miljöbalken, bör kompletteras med ett tydligt krav på redovisning av på vilket sätt som planen eller programmet tar hänsyn till sådana möjliga/sannolika förändringar i omgivningen som kan komma att påverka planen/programmet. Med förändringar i omgivningen avser vi t.ex. ökad hårdgörning av ytor uppströms som kan komma att påverka möjligheterna att hantera kraftig nederbörd, eller förlust av land till följd av naturlig erosion och stigande havsnivåer. I båda fallen är detta processer som pågår redan idag, men som väntas öka till följd av klimatförändringen.

Vi vill också peka på att det undantag som anges i 5 § miljöbedömningsförordningen, om planer och program ”som avser användningen av ett litet område på lokal nivå” kan medföra risker. Detta eftersom planerande instanser hos många kommuner, enligt SGI:s erfarenhet, saknar tillräcklig kompetens om geoteknik, hydrologi och föroreningar i mark. Det finns därför risk att det i många fall är bristen på kunskap som avgör om planen/programmet bedöms utgöra betydande miljöpåverkan, snarare än de faktiska sakförhållandena.

6 kap. miljöbalken, förändringar i omgivningen

Förslag

SGI anser att förslaget till 6 kap. 11 § miljöbalken, bör kompletteras med ett tydligt krav på redovisning av på vilket sätt som planen eller programmet tar hänsyn till sådana möjliga/sannolika förändringar i omgivningen som kan komma att påverka planen/programmet. Föreslagna bestämmelser, som reglerar verksamheter och åtgärder, och vars syfte är att förebygga sårbarhet för klimatförändring, (förslag till miljöbedömningsförordning 18 §, 2 stycket, 7 punkten) bör också kompletteras på motsvarande sätt.

Vi föreslår att förslaget till 6 kap. 11 §, andra stycket miljöbalken kompletteras. 11 § får då följande lydelse:

”11 § Miljökonsekvensbeskrivningen ska innehålla

...

3. uppgifter om

a) hur miljöns sannolika utveckling i uppströms och kringliggande områden bedöms påverka planen eller programmet samt vilka åtgärder som kommer att vidtas för att undvika negativa effekter av denna påverkan ...”

SGI menar också att föreslagen skrivning i 6 kap. 11 §, 4 punkten miljöbalken behöver förtydligas med tillägget: ”... kan antas medföra inom berört område eller utanför detta,”

För att tydliggöra hur förändringar inom ett område påverkar ett annat område föreslår vi även att texten i 6 kap. 2 §, tredje stycket miljöbalken kompletteras genom ett tillägg. Tredje stycket skulle då få följande lydelse: ”Med effekter avses såväl tillfälliga som bestående effekter samt effekter på kort, medellång och lång sikt *såväl i närområdet som i övriga områden som kan komma att påverka eller påverkas*”.

Motiv

Redan idag uppstår regelbundet problem, med bl.a. översvämning av bebyggelse och anläggningar, till följd av förhållanden i omgivande områden. Sådana problem kan förväntas öka bl.a. på grund av urbanisering och klimatförändring.

Händelserna hänger ofta ihop med vattenflöden eller vattennivåer och kan t.ex. uppstå till följd av:

- förlust av land på grund av naturlig erosion,
- ökade flöden i vattendrag till följd av ökad urbanisering i områden uppströms (bl.a. minskade grönytor och hårdgörning av ytor) eller
- ökade flöden till följd av (legal och periodvis återkommande) avverkning i skogsmark uppströms.

Klimatförändringen väntas också öka risken för naturolyckor bl.a. på grund av:

- höjda havsnivåer,
- förändrat nederbördsmonster (t.ex. häftig nederbörd, torra eller nederbörd i form av regn när det brukar komma som snö), vilket i sin tur leder till
- ökat/minskat flöde i vattendrag.

I vissa fall skulle naturolyckor kunna undvikas, eller i varje fall starkt begränsas, genom en framsynt planering.

SGI menar, att det är av stor strategisk vikt för Sveriges möjligheter till klimatanpassning, att man vid dagens planering kartlägger, och tar hänsyn till, tänkbara framtida förändringar i omgivningen. Vi menar också att denna fråga är så angelägen att det måste säkerställas att rätt kompetens knyts till planeringen i ett tidigt skede. Med rätt kompetens avses här bl.a. kunskap om geoteknik, hydrologi och markföroreningar. Som situationen är idag kan en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) visa på effekter i omgivningen från en utarbetad plan, utan att dessa sedan fångas upp i närliggande kommande planer. Det är dessutom viktigt att sådan information, görs tydlig och publik.



Datum
2016-10-10

Diarie nr
5.0-1607-0463

I en redovisning av möjlig/sannolik påverkan från omgivningen bör även anges vilken tidshorisont som planeringen avser. På detta sätt blir det tydligare om stora samhällsinvesteringar nu läggs på objekt som kommer att ha en kort livslängd. Det blir också tydligare om stora samhällskostnader i framtiden kommer att krävas för att skydda, ibland privata, anläggningar och bebyggelse som idag planeras inom riskfyllda områden.

Lagstiftarens avsikt kan vara att dessa frågor ska tas omhand vid prövningen enligt 2 kap. 5 § plan- och bygglagen och anknytande bestämmelser som gäller översikts- och detaljplaner, t.ex. 3 kap. 2 § och 4 kap. 2 och 10-12 §§ plan- och bygglagen. Vår erfarenhet är dock att detta inte görs i tillräcklig omfattning.

Miljöbedömningsförordning, undantag från betydande miljöpåverkan

Vi vill peka på att det undantag som anges i 5 § förslag till miljöbedömningsförordningen, om planer och program ”som avser användningen av ett litet område på lokal nivå” kan medföra risker.

Många kommuners saknar tillräcklig kompetens om geotekniska och hydrologiska frågor. I vissa kommuner utnyttjas också den kompetens som finns på miljöförvaltningar inte tillräckligt i tidiga skeden. Kunskap om geoteknik, hydrologi och markmiljöförhållanden krävs för att avgöra vissa av de omständigheter som utgör grund för undantag enligt 5 §, och som listas i 7 § förslaget till miljöbedömningsförordning. Det finns därför risk att det i många fall är bristen på kunskap som avgör om planen/programmet bedöms utgöra betydande miljöpåverkan, snarare än de faktiska sakförhållandena.

Övrigt

Lämpliga förändringar

SGI anser, i likhet med utredningen att det är angeläget att öka myndigheters och kommuners tillämpning av, och transparens i, bestämmelserna om miljöbedömningar.

Vi noterar också att många av utredningens förslag stödjer denna ambition, t.ex:

- att kraven och urvalskriterierna behöver vara tydliga,
- att det är angeläget att kraven på miljöbedömningar av planer och program är tydliga och väl strukturerade, för att bestämmelserna ska få genomslag och vara enkla att förstå och tillämpa,
- att samrådskrav ska införas för samtliga planer och program som omfattas av tillämpningsområdet,
- listan över moment som ska ingå i den strategiska miljöbedömningen,
- tydliggörandet att de betydande miljöeffekter som planen/programmet medför ska följas upp och göras tillgängliga för allmänheten.

Vi delar också uppfattningen att ett förenklat underlag behöver tas fram även om verksamheten/åtgärden *inte kan antas* medföra betydande miljöpåverkan.



Datum
2016-10-10

Diarie nr
5.0-1607-0463

Bristande kunskap och insikt

Vi ställer oss tveksamma till om de ändringar som föreslås är tillräckliga för att avhjälpa de problem som visas på i Naturvårdsverkets rapport Mot en hållbar stadsutveckling (rapport 6664). Enligt SGI:s erfarenheter hänger bristerna i hanteringen främst samman med planerande myndigheters bristande kunskap om bl.a. geoteknik, hydrologi och föroreningar i mark. Denna bristande kunskap leder, i sin tur, till bristande insikt i konsekvenserna av att antingen helt bortse från frågorna eller skjuta dem till ett senare planeringsskede. Vi befarar att föreslagna lagändringar inte kommer att räcka till för att ändra detta förhållande. SGI gör bedömningen att ytterligare åtgärder kommer att krävas för att frågor om naturolyckor, klimatförändringar, hållbarhet och miljö ska få en väsentligt större tyngd i planer och program.

Ärendets handläggning

Beslut i detta ärende har tagits av generaldirektör Åsa-Britt Karlsson, efter föredragning av miljöingenjör Helena Helgesson, som handlagt ärendet. I ärendets handläggning har även deltagit avdelningschef Mikael Stark och miljöjurist Sofie Hermansson.

STATENS GEOTEKNISKA INSTITUT

Åsa-Britt Karlsson

Helena Helgesson